

Posudek bakalářské práce

Petra KUMOVÁ: *Vliv subkulturní ideologie hardcoru na výběr zaměstnání hardcoristů – veganů*. Praha: FHS UK 2012, 56 s. + přílohy, školitel: Mgr. Martin Heřmanský.

Petra Kumová se ve své bakalářské práci věnovala subkultuře hardcore (dále HC) v současné Praze, přičemž se zaměřila především na pojetí subkulturní ideologie jejích vybraných aktérů (veganů) a na to, nakolik se tato promítá do jejich každodennosti, s důrazem na volbu zaměstnání. Za tímto účelem provedla kvalitativní výzkum formou 10 polostrukturovaných rozhovorů analyzovaných prostřednictvím segmentace a kódování. Bakalářská práce je členěna vedle Úvodu a Závěru na *Teoretické ukotvení* (kapitoly 1-5) a *Empirickou část* (kapitoly 6-10), jejíž součástí je i kapitola *Metodologie a reflexe výzkumu*. Je bezpochyby na místě ocenit originalitu tématu, stejně jako pečlivost jeho zpracování. Přesto mám k předložené práci některé výhrady, na něž se z pozice oponenta v posudku zaměřím.

V *Teoretickém ukotvení* autorka nejprve na základě sekundární literatury (Smolík 2010, Heřmanský – Novotná 2011) stručně vymezuje pojmy subkultura resp. subkultura mládeže, aby se následně přiklonila spíše k pojmu „scéna“, jemuž ovšem kapitola věnována není. Zároveň se prostřednictvím Benneta (2007) pokouší obhájit termín „mládež“ či „mládí“ v opozici k „dospělým“ či „starým“ (srv. s. 10n). Domnívám se ovšem, že pokud se v současné společnosti „mládí“ stává významnou sociální kategorií (s. 10), je třeba jej takto – jako kategorii, s níž se pojí určité charakteristiky – uvažovat a nesnažit se o jakési diachronní srovnání („fyzické rozdíly mezi mladými a starými“, „mladým nedělá problém naučit se pracovat s počítači a mobily“ atp.), které je dosti vachrlaté a navíc čtenáře popouzí k otázce, zda je tedy „mládí“ nějak časově ohraničeno, kdy začíná „dospělost“ a jak se k tomu všemu má zmiňované „stáří“. V dalších dvou kapitolách se pak autorka věnuje samotnému hardcoru jednak prostřednictvím obecného popisu této subkultury a dále vyčleněním některých významnějších rysů HC ideologie – bohužel zde opomíjí veganství, které přitom bylo klíčovým atributem vybraných aktérů, a stejně tak není jasný ani vztah ideologie ke každodennosti, potažmo volbě zaměstnání. Strategiím volby zaměstnání se teoreticky nevěnuje vůbec. Výzkumné otázky (s. 21) jsou proto dosti obecné – autorka se v jejich formulaci o teoretické ukotvení mohla opřít jen velmi vágně. Pátá kapitola se pak věnuje HC na území Čech a Slovenska – s ohledem na autorčinu deklaraci HC jako translokální scény bych očekávala spíše zaměření na Prahu. Ostatně, specifika pražské HC scény nejsou patrná z celé bakalářské práce, ani mi není zřejmé, proč byla vybrána právě Praha a nakolik se vybraní aktéři opravdu pohybují v pražské HC scéně.

Šestá kapitola bakalářské práce, *Metodologie a reflexe výzkumu*, je zpracována standardně. Shledávám zde jediný, ovšem – s ohledem na další text – zásadní nedostatek: absenci popisu vzorku. V příloze je sice uvedena tabulka se základními sociodemografickými charakteristikami informátorů (aniž by na ni byl v textu odkaz), ovšem to je jednak poněkud nevstřícné ke čtenáři, který musí stále prací listovat (u citací z rozhovorů jsou uvedeny pouze pseudonymy), ale především to poukazuje na to, že autorka v analýze a interpretaci pracovala s výpověďmi informátorů izolovaně, tedy aniž by vzala v potaz jejich biografie. Domnívám se, že tato skutečnost významně ovlivnila některé interpretace a považuji ji za největší nedostatek předložené práce.

Další kapitoly bakalářské práce jsou totiž sice velmi pečlivě zpracovány a logicky členěny, nicméně přeci jen z valné části pouhým popisem sebraných dat. Dozvíme se tak, co si někteří aktéři myslí o HC ideologii, práci a zaměstnání (přesněji, čemu by se spíše chtěli

vyhnout), ale z výňatků rozhovorů se jeví, že šlo o 10 vcelku rozdílných životních příběhů, v nichž by sice bylo možné hledat společné rysy, pokud by ovšem byly vzaty v potaz právě individuální rozdíly. Do volby profese resp. zaměstnání se totiž vedle aktuálně zastávané ideologie nutně musí promítat věk aktérů, stav (popř. děti), zkušenosti nabyté v průběhu socializace v rodině, ve škole, sociální, kulturní a ekonomický kapitál atp. Autorka si toto občasně uvědomuje na úrovni proklamací, ale nikoliv ve vlastní analýze. V důsledku je tak obtížné odlišit, které postoje zastávají aktéři v důsledku sdílení subkulturní ideologie HC a které z jiných důvodů / zkušeností (velmi zřetelně tato nejasnost vystupuje na povrch např. v pasážích věnovaných genderu), což autorka sice reflektuje (s. 25), ale nijak se nesnaží s touto skutečností pracovat. Navíc do hry vstupuje fakt, že věk informátorů se pohyboval mezi 24 a 31 lety. Někteří tedy spíše než o zaměstnání mohli hovořit o brigádě, jiní se vyjadřovali opravdu již na základě zkušenosti „živitele“ vlastní rodiny. Autorka nevěnuje prostor ani tomu, jaké zaměstnání aktéři v současnosti vykonávají, jak si jej vybrali, co vše při této volbě zvažovali a jak je v tomto zaměstnání možné praktikovat veganství. To, že veganství může mít na takové volby významný vliv, sice naznačuje v úvodu kapitoly 9 (s. 45), ale ve vlastní analýze a interpretaci jsou už opět pouze proklamace aktérů o veganství obecně a co by byli/nebyli ochotní dělat, nikoliv co reálně dělají (ke vztahu způsobu stravování a každodennosti doporučuji např. bc. práci M. Pajgrtové). Nedostatečné zasazení sebraných dat do kontextu se projevuje i na úrovni teoretické – v textu jsou nastolena mnohá různorodá témata, ovšem diskutovaná pouze na základě autorčiných povšechných znalostí či zkušeností. Operuje se tak neustále s vymezením vůči majoritní společnosti, aniž by toto bylo jakkoli podloženo (jedinou výjimkou je využití Becka 2002 v úvodním odstavci kapitoly 8.5 *Budování kariéry* a Kellera 1993 v pozn. pod čarou v *Závěru*) – významně postrádám teoretické ukotvení zejm. na s. 36, 37 a 38. Výsledkem jsou nemístné paušalizace typu idealizace práce v neziskovém sektoru (s. 37) a její neadekvátní finanční ohodnocení (s. 38). V této souvislosti bych se autorky ráda zeptala, zda s informátory diskutovala také otázku jiných modelů „dospělého“ života než nukleární rodinu ve formě otec + matka + děti v samostatném bytě. V současné společnosti, přinejmenším v zahraničí, se některých sociálních vrstvách jeví vcelku významná tendence volit alternativní formy jak bydlení, tak rodiny – a s ohledem jak na translokality HC, tak jiné globální aspekty by takové uvažování bylo možné očekávat i u některých informátorů.

K drobným nejasnostem pak už patří otázka, kde ve slovním projevu informátoři „vědomě opomíjeli používání generického maskulina“ (s. 29), zda internetové blogy, fóra a webové stránky nelze považovat za jinou podobu zinů (s. 16) a jak souvisí pokles produkce zinů s D.I.Y. (ibid.), stejně jako souvislost pozn. č. 30 s výběrem vzorku (s. 23). Škoda, že nebylo věnováno více prostoru tzv. druhové diskriminaci (s. 30 a 39) či že některé interpretace vůbec nejsou opřeny o data (např. vlastnictví zvířat v domácnosti – s. 27). Neshledávám také v textu data z deklarovaného zúčastněného pozorování ani analýzy dokumentů (ty jsou pouze shrnuty – např. na s. 32).

Závěr bakalářské práce vcelku odpovídá výše řečenému. Autorka zde velmi pěkně shrnuje výsledky svého výzkumu, nicméně zobecňuje je – ať už na pražskou HC scénu, či na svých 10 informátorů, aniž by si důkladněji všímala rozporů, které jsou z dat patrné: na jedné straně stojí subkulturní ideologie, na straně druhé jakýsi pragmatismus, ovšem mezi těmito polohami je variace deseti různých postojů a praktik, které jsou mnohdy jak ve vnitřní, tak ve vzájemné kontradikci. Např. v mnoha pasážích zdůrazňované pojetí práce čistě jako výdělečné činnosti („práce = nutné zlo“) je, domnívám se, v ostrém protikladu se zájmem o zaměstnání v neziskovém sektoru, stejně jako s aktuálním zaměstnáním mnoha informátorů (z tabulky soupisu informátorů lze odhadovat, že čistě pro výdělek své zaměstnání vykonávají maximálně tři z nich).

Závěrem. Bakalářskou práci Petry Kumové lze hodnotit jako pečlivě odvedenou práci na zajímavé a aktuální téma. Také z formálního hlediska je až na opravdu drobná pochybení velmi pěkná. Analytická a interpretační nedůslednost, způsobená rezignací na kontext jak na úrovni informátorů, tak sociálněvědních teorií, však její hodnotu dle mého názoru snižuje. Bakalářskou práci Petry Kumové proto doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou.

Praha, 8. 2. 2012

Mgr. Hedvika Novotná